

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 40

Заснований в 1996 році

Рівне – 2008

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 40. — Рівне: РДГУ, 2008. — 176 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем виховання і розвитку особистості в контексті реалізації ідей А.С. Макаренка на сучасному етапі реформування освіти, а також з теорії і методики виховання та навчання учнів і студентів, професійної орієнтації учнівської молоді.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 31.10.2008р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2008

зближенню науки та виробництва, розвитку вищої школи та є важливими елементами майбутнього розміщення виробничих сил.

Організація наукових досліджень у ВНЗ спрямована на інтеграцію та концентрацію зусиль наукового потенціалу на найперспективніші напрями розвитку науки. Створення академічно-університетських комплексів та науково-виробничих об'єднань дозволяє формувати потужні дослідницькі колективи для вирішення складних міждисциплінарних наукових проблем. Інтегрування діяльності наукових колективів у залежності від складності проблем здійснювалася на міжкафедральному, міжвузівському та міжвідомчому рівнях. Науково-дослідні роботи у вищих навчальних закладах є складовою частиною наукових досліджень, входять у державні плани розвитку науки та техніки. Впровадження програмно-цільового методу дозволило комплексно проводити роботи від фундаментальних та пошукових досліджень до впровадження їх результатів у виробництво.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, проведене дослідження довело, що інтеграційні процеси істотно впливали на формування змісту науково-дослідної роботи студентів вищих навчальних закладів України у другій половині ХХ століття. Інтеграція реалізувалася таким чином: широке залучення вчених та спеціалістів виробничої галузі у вирішенні питань щодо професійної орієнтації та спеціалізації студентської молоді у ВНЗ; погодження та оновлення навчальних програм, викладання спеціальних курсів із конкретними вимогами до працівників-практиків; організація частини лекційних та лабораторно-практичних робіт у наукових та виробничих приміщеннях з застосуванням нового устаткування; активізація контактів між партійними комітетами, комсомольськими та іншими громадськими організаціями для проведення навчально-виховної роботи зі студентами та громадсько-політичних заходів.

Проведене дослідження не вичерпує усі аспекти даної наукової проблеми. Подальшого обґрунтування і критичного аналізу потребують питання порівняльного аналізу досвіду діяльності навчально-науково-виробничих комплексів на базі вищих шкіл в Україні та країнах світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рейнгард И.А., Екачук В.И. Основы пед. в. шк.: Уч. пос. для слушателей ФП КП. – Днепропетровск: ДГУ, 1980. – 95 с.
2. Вища освіта: проблеми та перспективи розвитку: Міжнародна АН вищої освіти: Другі академічні читання. – К.: МО України, 1995. – 202 с.
3. Стратегія посилення самостійної роботи студентів у контексті приєднання України до Болонського процесу: М-ли Всеукр. наук.-мет. конф. 14-15 груд. 2004 р. - Х.: ХНАМГ, 2004. – 243 с.
4. Фініков Т. В. Сучасна вища освіта: Світові тенденції і Україна – К.: Таксон, 2002. – 175 с.
5. Пискунов М. Г. Организация учебного труда студентов. – Минск: Изд-во БГУ, 1982. – 142 с.

***Резюме.** Обобщён опыт реализации принципа интеграции в содержании профессионально ориентированной научно-исследовательской работы студентов высших учебных заведений Украины второй половины XX века, выделены направления интеграции.*

***Ключевые слова:** интеграция, научно-исследовательская работа, учебно-научно-производственные комплексы, профессиональная интеграция.*

***The summary.** The experience of integration principle realization in professional oriented students scientific research work in higher learning establishments of Ukraine in the second half of XX century is concluded. Also the integration directions have been indicated.*

***Key words:** integration, scientific research work, educational scientific complex, professional orientation.*

Одержано редакцією 12.03.2008.

УДК: 37. 035. 6: 159. 955 - 057. 874

О.В. ОКСЕНЮК

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В УЧНІВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ

***Резюме.** Розкрито сутність поняття «педагогічне мислення», обумовлено необхідність формування національних цінностей у контексті сучасного педагогічного мислення, з'ясовано особливості використання засобів історичної освіти для формування національних цінностей.*

***Ключові слова:** педагогічне мислення, національні цінності, ціннісноформуюча діяльність вчителя, ціннісотворча діяльність учня.*

Постановка проблеми. Під педагогічним мисленням прийнято розуміти здатність учителя застосовувати теоретичні положення філософії, психології, педагогіки, методики у конкретних педагогічних ситуаціях навчально-виховної роботи; вирішувати педагогічні завдання; проникати у причинно-наслідкові зв'язки педагогічного процесу; передбачати результати роботи [1, 252]. Враховуючи, що мислення являє собою процес опосередкованого й узагальненого відображення людиною предметів і явищ об'єктивної діяльності в їхніх істотних властивостях, зв'язках та відношеннях [4, 270], педагогічним мисленням, узагальнено,

вважатиметься процес відображення предметів і явищ педагогічної дійсності за допомогою системи педагогічних засобів, знань педагога.

Сьогодні педагогічне мислення вимагає організації освіти, направленої на формування творчої особистості з урахуванням індивідуальності кожного учня, з провідною роллю соціокультурного розвитку [3, 64, 90]. Тому однією зі складових сучасного педагогічного мислення є зосередження уваги школи на навчальному змісті і методиках, які формують світогляд, ціннісні орієнтації, здатність до самопізнання та самореалізації особистості у різних видах творчої діяльності та найголовнішому із них – творінню самого себе – самовихованні. Так школа порушує проблеми аксіології – розділу філософії, що вивчає все, що має цінність або саме є цінністю.

Формування цінностей – це процес постійних позитивних кількісно-якісних змін психіки індивіда, який виникає в учнів через розв'язання ними осмислених моральних проблем, через власну творчість, самоідентифікацію та самоствердження, що дозволяє учням збагнути нашарування соціально-культурного досвіду (власне історію). Практичні потреби сучасного етапу розвитку української держави і педагогічної науки (консолідація нації, захист суспільної моралі) вимагають розв'язання проблеми дослідження та осмислення теоретичних і практичних основ формування національних цінностей як змістовно-функціональної, історично зумовленої основи процесу виховання, яку можна було би використовувати з метою глибокого засвоєння не лише знань, умінь і навичок, а й досвіду творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до світу.

Гіпотеза дослідження будується на припущенні, що структура національного виховання і зміст навчання історії дають можливість визначити педагогічні умови, сприятливі для формування національних цінностей в особистості старшого підлітка, що, у свою чергу, дозволяє вивчити особливості використання засобів історичної освіти для формування національних цінностей у контексті сучасного педагогічного мислення.

Концепція дослідження. Особливості використання засобів історичної освіти для формування національних цінностей в учнів 8-9 класів загальноосвітніх шкіл з'ясувалися на основі базових положень Концепції національного виховання, Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті і Концепції історичної освіти середньої загальноосвітньої 12-річної школи.

Завдання дослідження: обґрунтувати необхідність здійснення ціннісноформуючої діяльності вчителя як складової педагогічного мислення, визначити особливості використання засобів історичної освіти для формування національних цінностей в учнів загальноосвітніх шкіл.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведена нами дослідна робота щодо вивчення, теоретичного обґрунтування й експериментальної перевірки змісту, форм, методів і засобів формування національних цінностей у старших підлітків у процесі вивчення історії в загальноосвітній школі дозволила з'ясувати наступне. Успішне формування національних цінностей засобами історичної освіти в загальноосвітніх навчальних закладах забезпечується створенням двох необхідних умов здійснення процесу формування:

- ціннісноформуюча діяльність вчителя – це організація, стимулювання й управління процесом формування національних цінностей в учнів;
- ціннісотворча діяльність учня – це формування психолого-педагогічних механізмів засвоєння, закріплення та реалізації національних цінностей особистістю підлітка у власному і громадському житті.

Зауважимо, що спеціальна діяльність вчителя (ціннісноформуюча) зумовлює специфічну діяльність учня (ціннісотворчу).

Підготовку до ціннісноформуючої діяльності вчителю слід розпочати з відбору та відповідного структурування змісту навчального матеріалу. З позиції проблеми формування національних цінностей, зміст навчального матеріалу сучасних підручників потребує:

- збагачення емоційним, особистісно значущим матеріалом через систему творчих завдань, опрацювання додаткової літератури;
- задоволення комунікативного інтересу старших підлітків, їх потреби у самопізнанні і самоствердженні;
- структурованості на основі культурологічного підходу, принципів художності, творчості, системності, систематичності й послідовності, зв'язку теорії з практикою.

Саме відбір і структурування є засобом створення особистісної форми навчального змісту, коли навчальний предмет стає історією розвитку особистісних надбань творців певних культурних цінностей, які повинен засвоїти учень з наступною реалізацією їх у своєму житті. Зважаючи на значний обсяг навчального матеріалу, часту його переобтяженість датами і подіями, достатньо зацентувати увагу учнів на основних моментах розгортання теми, які мають найбільш цінне значення для історії і пізнання самого учня. Тому необхідним є реалізація при відборі змісту історичної освіти принципу художності, який передбачає залучення у навчально-виховний процес засобів мистецтва: поезії, уривків прозових художніх творів, художніх картин, музики, кінофрагментів. Зокрема, на закінчення вивчення історії у 8-му класі вдалими є бінарний урок-перегляд основних епізодів кінофільму Є. Гофмана «Вогнем і мечем», підсумком якого є твір-відгук на музичний супровід фільму, арію до якого виконує провідна солістка Варшавської опери Ольга Пасічник – випускниця відродженої Острозької академії. Досвід застосування нетрадиційних уроків (або хоча б їхніх елементів) під час вивчення різних навчальних дисциплін широко висвітлює сучасна вітчизняна педагогічна преса, що вчителю-предметнику надає величезні потенційні можливості.

Ми переконані, що засобами історичної освіти можна формувати національні цінності (реалізувати гуманітаризацію – «олюднення» знань) під час уроку будь-якого профілю: інформація з історичного контексту про наукове відкриття чи виробниче, культурне (спортивне, музичне, мовленнєве) досягнення здатна укріпити почуття національної гідності, патріотизму, історичної пам'яті. Тому існує необхідність у розробці ціннісноформуючих історичних блоків інформації, здатної на уроці гуманітарного чи природничого профілю активізувати творчу патріотичну діяльність старших підлітків засобами історичного пізнання української культури і національних традицій. Тим більше, що гуманітарні предмети не викладаються у школі без засобів історії.

Головна особливість використання засобів історичної освіти (як власне засобів історичного пізнання, так і засобів народознавства) – це спрямованість на рефлексію учня. Зокрема, робота з такими додатковими джерелами, як фотографії, здатна принести значні результати: розвиток асоціативного мислення, уваги, уяви учня. Дослідження статистичних матеріалів дозволяє з'ясувати основні тенденції в житті суспільства в певній країні у кількісних показниках, що сприяє розвитку логічного мислення. Опрацювання карикатур дає можливість отримати уявлення про думки та настрої людей у певний час, проте опрацювання фотографій, статистик, карикатур повинно проводитися після ознайомлення учнів із планом їхньої інтерпретації та аналізу. Вивчення текстових джерел – звичний для учнів 8-9 класів засіб опрацювання історичного матеріалу, який, залежно від ракурсу погляду на подію (очевидця, учасника, дослідника, офіційної особи), здатен подати інформацію поліфонічно, системно, а при правильному підборі завдань до певної групи джерел – сформувати в учнів критичне мислення, ціннісні ставлення, усвідомлення ціннісного смислу життя. Нетрадиційним засобом отримання історичної інформації є реклама, яка розкриває напрями розвитку галузей виробництва, торгівельних зв'язків, уподобань людей (люди, видовища, послуги). Аналіз реклами як візуального джерела (її художніх елементів оформлення) сприяє набуттю досвіду емоційно-ціннісного ставлення до світу, дозволяє спрогнозувати навіть проблеми у стосунках між людьми як причини чи можливі наслідки широкого попиту на продукцію чи послуги, запропоновані рекламою.

Порівняння підходів різних авторів, різноманітних джерел у викладанні інформації закріплюються у пам'яті учня за умови вираження ним власного ставлення до поданої інформації, співставлення погляду сьогодення на проблеми минувшини. Самостійність у судженнях, глибоке розуміння екзистенційних проблем, набуття досвіду творчої діяльності є показниками сформованої ціннісної ієрархії особистості, де чільне місце посідають національно-духовні ціннісні орієнтації. Тому на сучасному етапі існує необхідність у навчальних посібниках із розширеною джерельною історичною базою для учнів 8-9 класів (набір фотографій чи художніх ілюстрацій, статистичні матеріали, карикатури, реклами з інструкціями їх опрацювання).

Крім того, вчитель повинен враховувати, що учень у повсякденному житті може проявляти високий чи середній рівень національно-духовної ціннісної сформованості, громадянської відповідальності, а в навчальній діяльності зазначені критерії можуть проявлятися тим же учнем на середньому чи низькому рівні. Патріотична, громадянська активність – це не лише відстоювання національно-державних інтересів у дебатах чи дискусіях на уроці, а й участь у шкільному самоуправлінні, суспільно-громадських акціях. Тому перед кожним учителем постає завдання знаходження індивідуальних способів зменшення чи ліквідації розриву між невідповідністю рівнів національно-ціннісної сформованості та навчальної успішності. Адже в основі ціннісного ставлення учня до історії і мотивації її вивчення як емоційно-оцінюючої системи лежать такі емоційні характеристики, як повага до вчителя і самоповага, очікування позитивного ставлення від оточуючих, самоінтерес, тобто система ціннісних ставлень до себе, інших, Батьківщини, людства.

Отже, врахування емоційно-ціннісного досвіду учнів, їх духовних потреб та сфери інтересів, опора на самоаналіз та самооцінку як етапи саморегуляції і самовдосконалення особистості учня й власної особистості, використання індивідуальних, групових та колективних форм роботи на принципі «діалогу культур» (спілкування з цінностями історичної епохи для знаходження типів власної поведінки у життєвих ситуаціях), застосування комплексу мистецтв, різнотипних інформаційних джерел забезпечать у роботі вчителя позитивну результативність формування духовного світу особистості учнів на основі еволюційно-синергетичного підходу.

Зазначимо, що вчитель історії повинен використовувати методи вправ, бесід, тестувань, спостережень за вихованцями, звертатися до методу імітаційних рольових ігор як засобу переадаптації старшого підлітка з метою побудови конструктивних способів поведінки, застосовувати методи авансування довірою, спонукання до добрих справ, застороги від поганих вчинків, змагання, заохочення, покарання. Усе це стимулює учнів до здійснення процесу самовиховання – створення учнем власної особистості для самого себе і суспільства.

Без ціннісотворчої діяльності учнів (створення системи цінностей, інтеріоризація суспільних вартостей, примноження їх через свою життєдіяльність) ціннісноформуюча діяльність учителя буде мало ефективною. Цілісність формування національних цінностей у старших підлітків забезпечується ініціативною, творчою співпрацею вчителя історії з іншими вчителями-предметниками (стосовно проведення інтегрованих, бінарних уроків, позакласних чи позашкільних виховних заходів), із батьками учнів (бесіди на батьківських зборах, індивідуальні консультації), зі шкільним психологом (надання допомоги у складанні психологічного портрету особистості учня, залучення психолога до проведення опитувальних методик, тестів для самопізнання й самовизначення старших підлітків у позаурочний час), із дирекцією школи (вирішення питань організаційно-управлінського забезпечення формування національних цінностей у структурі навчально-виховного процесу школи), з представниками громадських організацій (складання проектів залучення учнів до суспільно значущої

діяльності). Перераховані види діяльності вчителя (проектувальна – зі вчителями-предметниками, інформаційна – з батьками, корекційна – із психологом, організаційна – з дирекцією, представниками громадських організацій, аналітична – стосовно всіх аспектів взаємодії) забезпечують практичну реалізацію завершального етапу роботи із формування національних цінностей в учнів – виходу на позакласну та позашкільну діяльність активних, свідомих і творчих громадян.

Щоб досягнути результативності у ціннісноформуючій діяльності стосовно учнів, учитель повинен розвивати власну ціннісотворчу діяльність, яка забезпечується постійним вдосконаленням таких творчих здібностей, як дидактичні (готовність і вміння творчо використовувати складові процесу навчання), експресивні (образність і яскравість у висловлюванні думок, почуттів, переконань), перцептивні (здатність проникати у внутрішній стан учня), науково-педагогічні (участь у науково-дослідній роботі, ознайомлення з її результатами), комунікативні (виявлення емпатії), особистісні (міра педагогічного такту), організаторські, конструктивні (прогностичні), мажорні (оптимізм і гумор), психомоторні (гармонізація вербального комунікативного плану із руховими навичками), гностичні (постійне пізнання світу і самопізнання), що у своїй сукупності мають виховний (стосовно учнів) і самовиховний (стосовно себе) зміст.

Отже, головна особливість використання засобів історичної освіти для формування національних цінностей – це сутнісна аксіологічність змісту історичної освіти, його гуманістична спрямованість, самодостатня наповненість засобами духовного розвитку, культуротворення, соціальної і громадянської активності, національної співпричетності і самовизнання, особистісної самореалізації на благо людства. Тому вчителю історії при формуванні національних цінностей потрібно пам'ятати, що «...Всі, хто готується бути корисними громадянами, повинні спочатку навчитись бути людьми» (М.Пірогов) [2, 207].

Висновки. У результаті дослідно-експериментальної роботи підтверджено важливість здійснення ціннісноформуючої діяльності вчителя як складової педагогічного мислення. З'ясовано, що рефлексивна спрямованість засобів історичної освіти робить можливим їх використання з метою гуманітаризації при вивченні різних навчальних предметів. Цілісність формування національних цінностей в учнів забезпечується різними видами та лініями взаємодії вчителя-предметника з усіма учасниками навчально-виховного процесу, а також його власною ціннісотворчою діяльністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія /Уклад.: О.Любар; За ред. В.Кременя. – К.: Знання, 2003. – 766 с.
3. Новое педагогическое мышление /Под ред. А.В.Петровского. – М.: Педагогіка, 1989. – 280 с.
4. Психологія: Підручник /За ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2005. – 560 с.

Резюме. *Излагается суть понятия «педагогическое мышление», обусловлена необходимость формирования национальных ценностей в контексте современного педагогического мышления, раскрыты особенности использования средств исторической науки для формирования национальных ценностей.*

Ключевые слова: *педагогическое мышление, национальные ценности, ценностноформирующая деятельность учителя, ценностотворческая деятельность ученика.*

The summary. *The essence of the concept “pedagogical mentality” is disclosed, the necessity of national values formation within context of modern pedagogical mentality is prearranged, specialities of using history education means for national values formation are ascertained.*

Keywords: *pedagogical mentality, national values, valueshaping activity of the teacher, valuecreating activity of the pupil.*

Одержано редакцією 14.02.2008.

УДК: 376. 54

Л.Р. БОРИСЮК

НАУКОВІ ПРИНЦИПИ РОБОТИ ПЕДАГОГА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

Резюме. *У статті розглядаються основні проблеми організації роботи педагога з обдарованими дітьми. Описуються основні види діяльності вчителя, які сприяють розвитку обдарованих учнів в навчальній роботі.*

Ключові слова: *обдаровані діти, діагностика обдарованості, методи навчання, психолого-педагогічні умови.*

Актуальність і постановка проблеми.

Сучасне суспільство живе в світі науково-технічного прогресу. У зв'язку з якісним стрибком у розвитку нових технологій суспільство потребує людей, які вміють ставити і розв'язувати нові задачі, мають творчий підхід до вирішення поставлених завдань, вміють застосовувати набуті знання до постійно змінюваних умов своєї життєдіяльності. Обдаровані діти – безцінний скарб нашої держави, вони впливатимуть на рівень духовного, економічного і соціального благополуччя суспільства.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКАМ КОНФЕРЕНЦІЇ	4
<i>Малафійк І.В.</i> Антон Семенович Макаренко і педагогічне мислення.	7
<i>Пашко Л.Ф.</i> Педагогічне мислення сучасного вчителя в контексті філософського світогляду А.С. Макаренка.	9
<i>Фролов А.А.</i> Социально-педагогическое мышление А.С.Макаренко: базовые понятия педагогики, их структура.	12
<i>Семенюк-Іванюк Л.Ю.</i> Ідеї розвитку педагогічної логіки А.С. Макаренка в умовах сучасних педагогічних інтерпретацій.	14
<i>Терешко Л.В.</i> Проблема соціально-педагогічної технології у педагогічній спадщині А.С.Макаренка.	19
<i>Нечипорук Л.І.</i> Ідеї синтетичної педагогіки А. С. Макаренка в контексті ноосферної освіти.	21
<i>Колесніков С.А.</i> Спільна робота сім'ї та школи з формування музичної культури молодших школярів у світлі педагогічної концепції А.С. Макаренка.	24
<i>Симоненко Л.І.</i> Соціальний захист дітей та молоді в аспекті теоретико-методичної спадщини А.С. Макаренка.	27
<i>Малафійк І.В.</i> Розвиток знання - провідна ідея сучасної дидактики.	29
<i>Колос Ю.З.</i> Педагогічне мислення викладача вищої школи в контексті формування інформаційно-технологічної компетентності студентів.	39
<i>Тимошук Л.В.</i> Формування досвіду емоційно-чуттєвого ставлення до світу у педагогічній спадщині А.С. Макаренка.	41
<i>Илалтдинова Е.Ю.</i> Официальная педагогика и общественно-педагогическая инициатива как факторы развития педагогической теории (постановка проблемы).	44
<i>Яковенко К.Ю.</i> Формування педагогічного мислення майбутніх соціальних педагогів у процесі вирішення педагогічних ситуацій у роботі з обдарованими учнями у загальноосвітніх навчально-виховних закладах.	46
<i>Крат І.В.</i> Школа і освіта на Волині напередодні створення Едукаційної комісії (1773 р.).	47
<i>Джеджерера О.В.</i> Громадські об'єднання як засіб творчої активізації студентів.	51
<i>Джеджерера К.В.</i> Комунікативний потенціал громадських студентських об'єднань.	55
<i>Останчук М. В.</i> Цілісне мислення при розвивальному навчанні.	60
<i>Єфремов С.В.</i> Інтеграція у змісті професійно спрямованої науково-дослідної роботи студентів у вищих навчальних закладах України у другій половині ХХ століття.	65
<i>Оксенюк О.В.</i> Формування національних цінностей в учнів у контексті сучасного педагогічного мислення.	69
<i>Борисюк Л.Р.</i> Наукові принципи роботи педагога з обдарованими дітьми.	72
<i>Шокало А.В.</i> Практичний досвід формування сучасної мовної освіти у Франції.	75
<i>Галатюк Ю.М.</i> Теоретичні й методичні аспекти формування інтелектуальних умінь у контексті навчально-пізнавальної діяльності.	78
<i>Онопрієнко О. В.</i> Проектна діяльність як інтегративна модель навчальної діяльності молодших школярів.	84
<i>Щербаківа К.Й., Зайцева Л.І.</i> Сучасні підходи до навчання старших дошкільників розв'язання арифметичних задач.	87
<i>Юринець О.</i> Формування педагогічної відповідальності студентів коледжу.	90
<i>Пелех Ю.В.</i> Формування ціннісно-сислової готовності майбутнього педагога до професійної діяльності.	94
<i>Тадєєва М.І.</i> Історико – педагогічний досвід становлення іншомовної освіти в Росії та Україні (XVIII – XIX століття).	97
<i>Петрук Л.П.</i> Місце та роль риторики у формуванні мисленнєво-мовленнєвої культури фахівців гуманітарного профілю.	100
<i>Винар В.П.</i> Формування творчого мислення майбутніх вчителів початкової школи як передумова розвитку творчого потенціалу особистості.	103
<i>Свіриць К.О.</i> Формування мовленнєвої готовності старших дошкільників до школи у контексті сучасного педагогічного мислення.	105
<i>Тадєєв П.О.</i> Різні підходи до поняття «обдарованість» в психолого-педагогічній науці США.	109
<i>Бордюк М.А.</i> Парадигма вивчення природознавства студентами гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів в умовах нового інформаційного простору.	113
<i>Яницур М.С., Єзерська Н.Р., Зброжек Д.Г.</i> Підготовленість майбутніх вчителів до профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах.	115
<i>Цимбалару А.Д.</i> Семантика понятійного апарату проблеми педагогічного проектування.	121
<i>Дичківська І.М.</i> Інноваційна педагогічна діяльність як чинник розвитку освітніх систем.	127

Косарева О.І. Роль стилів сімейного виховання у виникненні конфліктної поведінки в дошкільному віці.	132
Щербакова Н.М. До вивчення особливостей пізнавальної самостійності учнів 7-9 класів.	136
Забута Т.В. Дитяче самоврядування в педагогічній теорії та практиці: ретроспективний огляд.	140
Мельничук Л.В. Соціальний розвиток молодших школярів у світлі педагогічного досвіду А.С. Макаренка.	147
Трофимчук О.І. Етнопедагогічні основи у вихованні музикантів-інструменталістів.	150
Михайлова Л.І. Проблема моральної свідомості у педагогічній спадщині К.Д. Ушинського.	153
Примак О.П. Формування в учнів початкової школи уміння вчитися в процесі вивчення табличних випадків арифметичних дій.	157
Марко В.Ю. Поняття духовності сучасного вчителя.	163
Фарина Н.П. Виховання студентської молоді в контексті творчого шляху Володимира Івасюка.	166
Тепла М.Й. Психолого-педагогічні особливості спілкування та спільної діяльності дошкільника з дорослими та однолітками.	168
Відомості про авторів.	172

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 40

Заснований у 1996 р.

Відповідальний редактор збірника Малафійк І.В.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 15.09.2008 р. Підписано до друку 31.10.2008 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 26,2. Обл. вид. арк. 26,7. Замовлення № 69/1. Наклад 300.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59   **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах
освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського
державного гуманітарного університету. Випуск 40.— Рівне: РДГУ, 2008.
— 176 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 10.

Збірник наукових праць містить статті з проблем виховання і розвитку особистості в контексті реалізації ідей А.С. Макаренка на сучасному етапі реформування освіти, а також з теорії і методики виховання та навчання учнів і студентів, професійної орієнтації учнівської молоді.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20